

Slabko V. M. Forming technical competence of future teacher of technology in process of professional preparation.

The author examines the concept of professional competence, defines the concept of the technical competence of the teacher of design and its same core competencies.

Keywords: *competence, professionalism, design, technical competence, designer.*

УДК 378

Сушенцева Л. Л.

ДО ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В СИСТЕМІ ТРУДОВОГО, ПРОФІЛЬНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті визначено проблеми соціального партнерства в системі трудового, профільного та професійного навчання. Обґрунтовано важливість неперервності трудового, профільного та професійного навчання.

Ключові слова: *трудове навчання, профільне навчання, професійне навчання, соціальне партнерство.*

В умовах модернізації української системи освіти “об’єктивні процеси розвитку людини і суспільства сприймаються системою освіти як виклики і, в основному, проявляються у: різкому зростанні обсягів відомостей (про людину, суспільство і природу)...; підвищенні вимог до якості освіти (рівня знань, умінь і навичок, компетентностей), які в процесі навчання мають здобути учні; необхідності створення додаткових умов для індивідуального розвитку особистості; зменшення часу, що виділяється на опанування освітою; неможливості забезпечити рівний доступ до якісної освіти всім бажаним...; необхідності створення умов для реалізації концепції навчання впродовж життя людини...” [1, с. 30].

На теперішній час актуальним стає питання підвищення привабливості системи професійно-технічної освіти для потенційних інвесторів і соціальних партнерів та зміцнення її зв’язків з ринком праці. Сьогодні на часі є формування нової системи відносин між професійно-технічними навчальними закладами і загальноосвітніми школами та вищими навчальними закладами; між професійно-технічними навчальними закладами й підприємствами, союзами роботодавців, службою зайнятості – тобто з усіма, хто стає не просто споживачем “продукції” системи професійно-технічної освіти, але й джерелом її фінансового благополуччя.

Повніше враховувати вимоги роботодавців, швидше реагувати на зміни кон’юнктури ринку праці професійно-технічним і вищим навчальним закладам допоможе соціальне партнерство – система, що поєднує роботодавців, службу зайнятості, учнів, студентів і їхніх батьків, а також органи управління освітою і професійно-технічні навчальні заклади.

Соціальне партнерство в освіті – це особливий тип взаємодії навчальних закладів із суб’єктами й інститутами ринку праці, державними й місцевими органами влади, громадськими організаціями, націлений на максимальне узгодження й реалізацію інтересів всіх учасників цього процесу. Спрямованість на реалізацію інтересів партнерів докорінно відрізняє систему відносин соціального партнерства в умовах ринкової економіки. В основі інтересів роботодавців завжди лежить економічний інтерес. Допомогти сприяти реалізації цього інтересу може професійно-технічний та вищий навчальний заклад, що дійсно має потенціал, здатний зацікавити роботодавця. Таким потенціалом є майбутній професійно мобільний фахівець, що має попит на ринку праці, а саме: кваліфікований робітник (випускник професійно-технічного навчального закладу), механік, інженер чи економіст (випускник вищого навчального закладу).

Соціальне партнерство є природною формою існування професійно-технічної освіти. В умовах ринкової економіки тільки в тісному партнерстві з роботодавцями стає можливим ефективно реалізувати основну функцію – забезпечення ринку праці кадрами кваліфікованих професійно мобільних робітників, затребуваних реальним сектором економіки. Крім того, для професійно-технічного навчального закладу відкриваються додаткові можливості, такі як: постійний доступ до інформації про ринок праці (дозволяє уточнювати структуру професій і обсяг підготовки кадрів); врахування вимог роботодавців щодо змісту підготовки фахівців; спільна розробка стандартів професійно-технічної освіти, навчальних планів і програм; організація практики учнів на встаткуванні діючому в реальному секторі економіки; організація систематичного стажування майстрів виробничого навчання та викладачів для ознайомлення з новітніми типами устаткування й технологічних процесів; створення механізму оцінки якості підготовки випускників професійно-технічних навчальних закладів незалежними експертними комісіями з питань, розроблювальним разом з роботодавцями; цільова підготовка фахівців для конкретного підприємства, що підвищує можливість працевлаштування випускників; спільні проекти, що дозволяють здійснювати поповнення позабюджетних фондів професійно-технічних навчальних закладів: курси підвищення кваліфікації працюючих, використання навчальної матеріально-технічної бази для виконання замовлень підприємств тощо. Разом з тим, варто підкреслити, що очевидна зацікавленість всіх учасників системи соціального партнерства в якнайшвидшому її становленні ще не означає, що цей процес має самоорганізуючий характер.

Перешкодою цьому є не тільки суб'єктивні причини: роз'єднаність роботодавців, інерційність мислення багатьох керівників підприємств та професійно-технічних навчальних закладів, відсутність належного контакту між органами управління освітою і службою зайнятості, але й об'єктивні: відсутність законодавчої бази для формування такого партнерства, відсутність системи оподатковування, що стимулює рівень професіоналізму кадрів на підприємстві та ін.

Варто звернути увагу на інші причини, про які сьогодні чомусь мало хто говорить, а саме: стан трудового і профільного навчання в загальноосвітній школі.

Численні дослідження фізіологів і гігієністів показали, що раціональна організація трудової діяльності сприятливо впливає на організм, що росте: діти і підлітки набувають і вдосконалюють рухові вміння та навички, у них утворюються нові умовно-рефлекторні зв'язки, посилюються і врівноважуються процеси збудження і гальмування, поліпшується координація рухів, збільшується м'язова сила і витривалість, стимулюється гемопоез (кровотворення), збільшується насичення крові киснем, підвищується розумова і фізична працездатність. Тривала робота з натуральним матеріалом, особливо з деревом, розвиває сенсорну компетентність та загалом гармонізує почуттєву сферу дитини. Стара китайська приказка свідчить: "Розум дитини знаходиться на кінчиках її пальців". Підтвердження цьому ми знаходимо в працях вітчизняних педагогів-науковців, зокрема В. О. Сухомлинський говорив, що *витоки здібностей і талантів дітей знаходяться на кінчиках пальців*.

Багаторічні спостереження павлишських учителів впевнено показали, що в трудолюбивих дітей формується живий допитливий розум. Однак важлива не всяка праця, а перш за все складна, творча, яка вимагає тонкого уміння і майстерності, праця, у якій проявляються здібності до вдумливого аналізу фактів, явищ, зв'язків, закономірностей.

Під час трудових операцій, підкреслював В. О. Сухомлинський, відбувається складне явище: у кожний момент багато разів передаються сигнали від руки до мозку і від мозку до руки; мозок учить руку, рука розвиває, учить мозок.

Початок розвитку мислення дає рука.

Фахівцям із раннього розвитку дітей відомо, що розвиток дрібної моторики пальців та зап'ястка сприяє утворенню більшої кількості зв'язків між нервовими клітинами підкірки обох півкуль головного мозку, а це призводить до того, що дитина починає швидше і більш чітко мислити, краще розуміти взаємозв'язки між явищами і предметами оточення, робити висновки з досвіду. Крім того, шорсткість поверхні деревини подразнює численні нервові закінчення долонь і дає достатнє насичення сильній потребі дитини мати дотикові контакти,

заспокоює її. Природний вигляд і аромат натурального дерева супроводять дитину в її досвіді конструювання, задовольняючи органічну потребу в природному середовищі.

В процесі трудового навчання учні повинні отримати підготовку, яка забезпечить в майбутньому їх готовність жити і діяти в світі сучасних технологій, в умовах динамічного розвитку суспільства, виробництва, науки, виконувати власну соціальну роль: бути громадянином, фахівцем, господарем.

Включення трудового навчання в режим дня дітей і підлітків дає можливість переключення їх з одного виду діяльності на інший, сприяє зняттю втоми, що виникає в процесі навчальних занять, віддаляє терміни її настання. Варто пам'ятати, що праця має оздоровче значення в тому випадку, якщо її характер, обсяг і умови, в яких вона протікає, відповідають функціональним можливостям організму.

Організація трудового навчання повинна здійснюватися з урахуванням таких фізіолого-гігієнічних принципів:

- системність в організації та проведенні трудового навчання;
- відповідність характеру трудової діяльності та її побудови віково-статевим особливостям і стану здоров'я учнів;
- поступове збільшення фізичних та інших видів навантажень, що мають тренувальний вплив на організм;
- раціональний режим трудового навчання;
- сприятливі санітарно-гігієнічні умови трудової діяльності, безпечні для здоров'я.

То чому ж сьогодні про все це забули? Невже ми вороги своїм дітям?

Нагадаємо, що сьогодні на трудове навчання у 5-9 класах відводиться по 1 годині, у переважній більшості шкіл трудове навчання хлопців і дівчат здійснюється разом, ведуть ці заняття переважно вчителі-жінки. А якщо й працює в школі учитель технічної праці, то він директором школи поставлений у такі рамки: верстати включати не можна з метою економії електроенергії, придбай інструменти і матеріали сам. Навантаження 12 годин. То чи зможе нормальний фахівець працювати у таких мовах?

Учні чекають від уроків трудового навчання, що вони щось навчаться робити, а насправді їх знову садять за парти і вони на папері складають різні проекти.

На нашу думку, таке ставлення до трудового навчання є небезпечним, це веде до знищення української нації як такої. Тому пропонуємо до закону про освіту і загальну середню освіту внести конкретний пункт, що стосується покращення трудового навчання учнів, зокрема:

Враховати, що основною метою навчального предмета "Трудове навчання (технічна праця)" для хлопців є підготовка до трудової діяльності в умовах динамічного розвитку суспільства, виробництва, науки, інформаційно-електронних та інших технологій, а для дівчат "Трудове навчання (обслуговуюча праця)" передбачає формування загально-трудо-техніко-технологічних знань, умінь, навичок, набуття досвіду трудової, господарсько-побутової діяльності через підготовку до виконання соціальної ролі господині дому.

Пропонуємо повернутися до трудового навчання до 2 годин на тиждень, не змінювати назву на невідомо які технології (зауважимо, що їх дуже багато), переглянути програми з трудового навчання, хлопці і дівчата повинні на трудовому навчанні навчатися окремо (хлопців треба готувати до того, щоб він був здатен виконувати чоловічі види робіт, а дівчину треба готувати до домашнього господарювання, до того, щоб вона була доброю господинею, берегинею домашнього затишку).

В іншому випадку ми будемо готувати невідомо кого і не її і не його, а якесь "воно".

У процесі трудового навчання відбувається допрофільна підготовка учнів і профорієнтаційна робота, що значно полегшує учням вибір профілю навчання у старшій школі. Сутність профільного навчання полягає в *урахуванні освітніх потреб, нахилів, здібностей учнів та створенні умов для навчання старшокласників відповідно до їхнього професійного самовизначення.*

Основні завдання профільного навчання: створення системи спеціалізованої підготовки (профільного навчання) в 10-11 (12) класах загальноосвітньої школи, орієнтованої на

індивідуалізацію навчання і соціалізацію учнів, у тому числі з урахуванням реальних потреб ринку праці, відпрацювання гнучкої системи профілів і кооперації старшого ступеня школи з професійними та вищими навчальними закладами.

Профілі навчання повинні відповідати певній галузі економіки, а не галузям знань.

Навчальний план складається з *інваріантної та варіативної складових*. В інваріантну частину навчального плану входять академічні предмети та їх підгрупа – профільні предмети.

Академічні предмети складають сталий перелік, входять в інваріантну складову навчального плану і є базою для утворення усіх профілів.

Академічними є такі предмети: українська мова та література, історія України та всесвітня історія, іноземна мова, математика, фізика, природознавство, біологія, хімія, географія, інформатика, фізична культура, захист Вітчизни.

Профільне навчання – це одна із форм диференційованого навчання, яка дозволяє, виходячи з вимог професійних і вищих навчальних закладів освіти, глибше та максимально диференційовано засвоювати групу споріднених навчальних предметів, орієнтованих на подальше здобуття професії або спеціальності з відповідної галузі економічної діяльності, а решта навчальних предметів вивчаються в оптимально інтегрованому режимі за рівнем стандарту.

Профільні предмети – це предмети, які вивчаються поглиблено з використанням модульно-рейтингових технологій і проєктуються на ту чи іншу спеціальність професійного або вищого навчального закладу.

Профільні предмети складаються з двох частин: інваріантної і варіативної. Існує думка, що інваріантна частина профільних предметів не залежить від назви профілю, проте це не зовсім правильно, адже українська мова, історія України, інформатика, іноземна мова вже увійшли до складу академічних предметів і дублювати їх у інваріантній частині не варто.

Інваріантна частина профільних предметів залежить від назви профілю. Такими предметами є: трудове (початкове професійне) навчання спрямоване на здобуття учнями первинної робітничої кваліфікації і усвідомлений вибір майбутньої професії чи спеціальності (обов'язково!) (6 годин на тиждень), креслення (обов'язково!) та ін.

Варіативна частина навчального плану повинна складатися із спеціальних елективних та факультативних курсів.

Спеціальні елективні курси поглиблюють і розширюють знання, уміння учнів з відповідних галузей економіки. Наприклад, для металургійного профілю таким спеціальним елективним курсом може бути: “Особливості металургійного комплексу України”, “Хімія і здоров'я”; для будівельного профілю: “Статика будівельних споруд”, “Екологічні проблеми в будівництві”; для гірничого профілю: “Растрова графіка”, “Створення горного пейзажу”, для машинобудівного профілю: “Історія техніки”; для економічного профілю: “Соціально-економічні проблеми: дослідження, розв'язання, дія”, їх обирає для учнів навчальний заклад з врахуванням пропозицій школярів.

Факультативні курси сприяють формуванню в учнів ключових компетентностей, основ професійної мобільності і конкурентоздатності. Наприклад, “Основи професійної мобільності”, “Ефективна поведінка в конфлікті”, “Основи підприємницької діяльності”, “Географія людських перспектив”, “Етика” та ін.

Важливо враховувати принципи профільного навчання: політехнічний принцип; принцип поєднання навчання з продуктивною працею учнів, зв'язок теорії з практикою; принцип економічної доцільності; принцип модульності профільного навчання; принцип професійної мобільності; принцип колективного характеру навчання і врахування індивідуальних особливостей учнів; принцип позитивного емоційного фону навчання.

Завершуватись профільне навчання повинно одержанням випускником загальноосвітньої школи первинної робітничої кваліфікації. Причому, одержання первинної робітничої кваліфікації не повинно стояти на заваді подальшого навчання у професійному навчальному закладі за кошти бюджету.

В межах соціального партнерства між загальноосвітнім навчальним закладом і

професійно-технічним навчальним закладом профільне навчання може здійснюватись на базі останнього.

Але для того, щоб кожний професійний чи вищий навчальний заклад міг правильно проводити політику реформування освіти, необхідна підтримка держави. Саме держава повинна зіграти роль посередника між ринком праці й ринком освітніх послуг, дати відносинам між ними початковий поштовх, забезпечити правову й нормативну підтримку структурам, які змогли б закріпити зв'язок між середньою загальною освітою і професійною або вищою освітою та підприємствами індустрії.

Додамо, що запровадження в практику роботи професійної і вищої школи інноваційних підходів дозволить суттєво покращити якість освіти, підвищити її економічну ефективність, забезпечити соціально-професійну захищеність особистості.

На практиці це проявляється у тому, що вводяться інноваційні навчальні курси, запроваджуються нові педагогічні технології, розвивається інноваційне проектування, підвищується інвестиційна привабливість системи професійно-технічної освіти, вдосконалюється співпраця з органами місцевого самоврядування, поширюється практика освітніх угод, розширяється база навчально-виробничої практики, забезпечується взаємодія ринку праці і професійно-технічної освіти. На нашу думку, добру справу у розвитку соціального партнерства та підготовці професійно мобільного кваліфікованого фахівця відіграє введення "мобільних модулів, зокрема при підготовці кваліфікованих робітників, підвищенні кваліфікації чи при перекваліфікації. Сутність цього підходу полягає в тому, що замовник на підготовку (клієнт) вказує, якими компетенціями він хотів би оволодіти, щоб працювати на конкретному підприємстві чи фірмі. Завданням професійного навчального закладу є формування навчального модуля, який би забезпечив формування визначених компетенцій. Причому, зміст таких модулів буде постійно змінюватись відповідно до замовлень. Такий підхід дасть змогу професійному навчальному закладу швидко і гнучко реагувати на запити ринку праці. Подібний підхід можна запровадити і у системі вищої освіти, що, на нашу думку, дасть позитивний економічний і соціальний ефект.

Таким чином, соціальне партнерство в системі трудового, профільного і професійного навчання – це якісно нові взаємовідносини між навчальними закладами, органами місцевої і державної влади, роботодавцями, учнями, студентами та їх батьками. Метою взаємодії партнерів є реалізація інтересів всіх учасників освітнього процесу для підготовки висококваліфікованих фахівців, що будуть користуватися попитом на ринку праці.

Соціальне партнерство в галузі професійної і вищої освіти дозволяє делегувати підприємствам відповідальність за визначення потреби у кваліфікованих кадрах та за планування їх підготовки і перепідготовки; змінити підходи до профорієнтації (через трудове навчання, допрофільну і профільну підготовку); посилити зв'язки навчальних закладів з ринком праці через залучення роботодавців та інших соціальних партнерів до розробки кваліфікаційних вимог, процедур перевірки знань, професійних умінь та навичок; посилити роль підприємств у набутті учнями, студентами компетенцій, що відповідають конкретним вимогам виробництва; залучити соціальних партнерів до управління, контролю та оцінки діяльності навчальних закладів через процедури їх ліцензування та атестації; сприяти переходу навчальних закладів на принцип самоуправління, стимулювання їх більшої автономії, переходу на економічні методи управління, запровадження методів оцінки кінцевих результатів, працевлаштування випускників.

Використана література:

1. *Биков В.* Проблеми педагогіки та сучасні інструменти систем відкритої освіти / Валерій Биков // Професійна освіта: ціннісні орієнтири сучасності : зб. наук. праць / за заг. ред. І. А. Зязюна ; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України. – К. ; Харків : НТУ "ХПІ", 2009. – С. 30-40.

References:

1. *Bykov V.* Problemy pedahohiky ta suchasni instrumenty system vidkrytoi osvity / Valerii Bykov // Profesiina osvita: tsinnisni oriientyry suchasnosti : zb. nauk. prats / za zah. red. I. A. Ziaziuna ; Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh APN Ukrainy. – K. ; Kharkiv : NTU "KhPI", 2009. – S. 30-40.

Сушенцева Л. Л. К проблеме социального партнерства в системе трудового, профильного и профессионального обучения.

В статье определены проблемы социального партнерства в системе трудового, профильного и профессионального обучения. Обоснованно важность непрерывности трудового, профильного и профессионального обучения.

Ключевые слова: трудовое обучение, профильное обучение, профессиональное обучение, социальное партнерство.

Sushenceva L. L. To the problem of social partnership in the labour, type and professional departmental teaching.

In the article the problem of social partnership in the employment system. profile and training. Substantiated the importance of continuity of employment and training profile.

Keywords: employment training, specialized education, vocational training, social partnership.

УДК 378. 091. 12 : 930 : [378. 4 (477. 53)]

Титаренко В. П.

ІСТОРИЧНІ ВІХИ СТАНОВЛЕННЯ ФАКУЛЬТЕТУ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ ПОЛТАВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА

100-річчю Полтавського педагогічного присвячується

Факультет технологій та дизайну започаткований у 1978 році за ініціативою тодішнього ректора Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка доктора філософських наук, професора, академіка НАПН України І. А. Зязюна, і мав назву “Факультет загальнотехнічних дисциплін та праці”.

Сьогодні факультет технологій та дизайну забезпечує підготовку висококваліфікованих педагогічних кадрів у галузі 0101 Педагогічна освіта напрямів підготовки, спеціальностей 6.010103, 7.01010301, 8.01010301 Технологічна освіта; 6.010104, 7.01010401 Професійна освіта (Деревообробка), Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості).

У складі факультету чотири кафедри, які забезпечують викладання понад 70 навчальних дисциплін. Серед професорсько-викладацького складу переважають спеціалісти технічного профілю, але є й педагоги, математики, мистецтвознавці, історики.

Завідувачем кафедри культурології та методики викладання культурологічних дисциплін д.п.н, професор, проректор із наукової роботи Л. М. Кравченко.

Наукові інтереси проф. Л. М. Кравченко пов'язані з дослідженням теоретико-методологічних засад культурології, соціально зорієнтованого менеджменту й маркетингу як чинників культурологічної переорієнтації національної системи освіти, теорії і методики підготовки фахівців з естетичної, економічної і фізичної культури для забезпечення всебічного й гармонійного розвитку суб'єктів навчання (учнів, студентів, учителів, керівників освіти і культури) широкого вікового діапазону.

На кафедрі працюють доценти Р. В. Винничук, В. А. Дмитренко, Д. М. Кравченко, А. І. Литвиненко, О. В. Лук'яненко, Г. М. Полянська, старші викладачі Т. М. Зіненко, Н. П. Наталевич, ст. лаборант Ю. А. Васюк.

Кафедру виробничо-інформаційних технологій та БЖД очолює д.п.н., професор А. Ю. Цина, наукові інтереси якого зосереджені на проблематиці підготовки майбутніх учителів до вирішення професійних задач діяльності, пов'язаних із забезпеченням життя, здоров'я та їх працездатності.

На кафедрі працюють доценти В. М. Кондель, А. М. Хлопов, В. М. Пилипенко,